

**В ТЪРСЕНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗШИРЯВАНЕ ДОСТЪПА
ДО ПИСМЕНОТО НАУЧНО НАСЛЕДСТВО. ПРОЕКТЪТ
“ДИГИТАЛНИ БИБЛИОТЕЧНИ ФОНДОВЕ ОТ ПЕРИОДИЧНИ
ИЗДАНИЯ” В БИБЛИОТЕКАТА НА НОВ БЪЛГАРСКИ
УНИВЕРСИТЕТ**

Гергана Мартинова
Нов български университет
gmartinova@nbu.bg

**SEEKING FOR OPPORTUNITIES TO MAKE THE SCIENTIFIC
WRITTEN RESEARCH OUTPUT ACCESSIBLE - THE PROJECT
“DIGITAL COLLECTIONS OF SERIALS” AT THE NEW BULGARIAN
UNIVERSITY**

Gergana Martinova
New Bulgarian University

ABSTRACT: As a coordinating library on the cooperative project for building digital collections with academic journals from the New Bulgarian University library stock, the author discusses the objectives, the criteria and the achieved results as well as the sustainable development after the completion of the project in the Library.

Визитка :

БИБЛИОТЕКА, НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Началото е 1995 г. когато се сливат три библиотеки - тази на АОНСУ, магистърски факултет и департамент “Право”. Новосъздаденият библиотечен комплекс е официално открит на 17 юни 1998 г

Библиотечен фонд

За своето кратко съществуване библиотеката изгради богат библиотечен фонд от различни по вид, формат, носител и език документи. Те са организирани в отделни фондове и колекции. Наред с традиционните фондове от книги (монографии, сборници, доклади), справочни издания (енциклопедии, речници, справочници) периодични издания (вестници, бюлетини, годишници, списания), дипломни работи и дисертации (бакалавърски и магистърски тези, докторски дисертации), аудиовизуални документи (грамофонни плочи, аудиокасети, видеокасети, CD, DVD) голяма значимост имат специалните колекции. Към тях се отнасят личните библиотеки на учени и общественици, произведенията на

удостоените с почетната титла Doctor Honoris Causa на НБУ. Колекцията от редки и ценни книги включва публикации преди 1900 година и уникално оформени издания. Произведенията на Нов български университет са представени в самостоятелна изложба. Депозитна библиотека сме на Международния валутен фонд.

Електронна страница

Библиотеката за първи път пуска своя електронна страница през 1999 г. Началото е трудно. Първи рубрики са: създаване, мисия и основни цели, правила, фондове, услуги, каталози, нови книги, събития. От тогава до днес информацията непрекъснато се актуализира. След почти девет години структурата е съвсем различна, но и тогава и сега, идеята е уебсайтът да бъде инструмент в помощ на търсещите. Днес основни рубрики са: библиотека на НБУ, електронен каталог, електронни ресурси, услуги, виртуална разходка и работно време.

Електронен каталог

В България се ползва библиотечен софтуер с различна функционалност, възможности и надеждност. Условно може да бъде разделен на две: софтуер, създаден в страната и такъв, закупен отвън. Голямото разнообразие у нас се дължи на финансирането, слабата заинтересованост от страна на държавата, различната степен на автоматизиране. Поради изброените по-горе причини, а вероятно има и други, всяка институция сама избира своя софтуер. Нов български университет използва продукта на EOS International – Q Series. Приблизително към времето, когато е избрана, Q Series е номинирана със световна награда (Computerworld Smithsonian Award, 1998 г.) за далновидно и иноваторско ползване на информационни технологии.

Услуги

Основен елемент от дейността на всяка библиотека са нейните услуги. До голяма степен те се “определят” от самите потребители. Ако библиотеката желае да привлече повече свои съмишленици, то тя съобразява своята дейност с тях.

Това е причината, библиотечният фонд да е на свободен достъп. В традиционните услуги като заемане за дома, междубиблиотечно, международно междубиблиотечно заемане, сигнална информация, писмени библиографски справки има нови елементи. При заемането за дома, освен че могат да разберат във всеки момент, къде се намира даден документ, възможно е, дистанционно да го запазят. Когато запазеният документ е наличен, потребителят получава съобщение (sms, e-mail, телефон), че вече може да го ползва. Статистиката при междубиблиотечното заемане доказва постигнато високо ниво на обслужване. 68 % от потребителите за 2006 г. са външни за университета.

Изпълнени са 193 поръчки за книги и периодични издания. Всяка от изброените по-горе услуги може да бъде поръчана online, разработени са специални електронни формуляри. За добрите резултати от тях свидетелстват изпратените 11920 съобщения със сигнална информация за изминалата година.

Утвърдена практика е предлагането на услуги като електронна доставка на документи, използване на бази данни с консултация от библиотекар, помощ от специализиран библиотекар. Продължава дейността по подпомагане на преподавателите в университета при публикуване на дигитални материали за курсове в система VEDA. За последната година бюро “Информация за библиотеката” е посетено над 4 500 пъти. Въпросите, които най-много се задават на това работно място са свързани с електронния каталог.

От скоро работи нова услуга - Попитай библиотекаря. Тя позволява в реално време да се води разговор с библиотекар чрез Skype ([nbu_biblioteka](#)) или ICQ (369-067-257).

Библиотечният комплекс разполага с два компютърни центъра. Те предлагат: интернет достъп, достъп до софтуерните продукти на MS Office, записване на CD, сканиране, разпечатване, дигитализация на звук. За изтеклата година са създадени 74 професионални презаписа на грамофонни плочи. Освен традиционната дейност в копирните центрове може да се подвързва и ламинира.

Електронни ресурси

Електронните ресурси са част от библиотечния фонд. Използваните бази данни през 2006 г. са петнадесет на брой. Общият брой влизания, в тези които поддържат статистика, е 83 793. Ползваемостта им силно нараства с всяка изминала година. Базите данни, които използваме, са: EBSCO, JSTOR, Oxford Reference Online, Oxford English Dictionary Online, Oxford Scholarship Online АПИС, АПИС Трейд Експерт, Модул “Дипломни работи”, Модул “Периодични издания”, “Журналистически разследвания” на фондация “Репортер”, СИЕЛА, СИЕЛА ИнфоМедиа, VEDA.

Защо решихме да участваме в инициране на проект за дигитализиране на фондовете от периодични издания?

В търсене на възможности за разширяване достъпа до писменото научно наследство в края на 2004 г. пет големи библиотеки се обединиха около идеята за дигитализиране на статии от българския периодичен печат. Причините за иницирането на проекта “Дигитални библиотечни фондове от периодични издания” може би се припокриват за повечето участници. Важни мотиви са:

- *предимства на електронната информация* – по-добро организиране на данните, по-лесно извличане на информация, бърз достъп, възможност за удобно съхранение. Качеството на дигиталните копия

е много по-високо отколкото при фотокопиране и микрофилмиране. Възможността за възпроизвеждане от копията на практика е неограничено, като качеството не се променя. Друго предимство е използването на едно и също копие от много потребители, като целостта на копие се запазва.

- *увеличена ползваемост на електронни информационни ресурси* – Статистиката, която поддържа чуждите бази данни, сочи непрекъснат растеж на ползваемост. Често има потребителски запитвания, които се свеждат до въпроса - “Защо не мога да ползвам бази данни с български пълнотекстови списания?” до-голяма степен именно тези въпроси ни подтикнаха към иницирирането на такъв проект.
- *увеличен брой читателски посещения* – ако през 2000 г. сме регистрирали 41 342 посещения, то през 2006 г. техният брой достига до 151 097. Броят постоянно се увеличава. Ако през 1998 г. всеки читател е посетил библиотеката средно 6,1 пъти, то през 2006 г. тази стойност е 17 пъти. Средната посещаемост за ден през миналата година е 468 посещения. На фона на това повишено количество посещения много често се случва да постъпват заявки за ползване на един и същ документ по едно и също време. Тази практика е свързана най-вече с курсовите задачи, поставени на студентите.

Подбор на заглавия

За дигитализация подбрахме шест заглавия:

- Медиа свят (2001-2005)
- Международни отношения (2000-2005)
- Мениджър (2001-2005)
- Съвременно право (2000-2005)
- Тема (2002-2005)
- Търговско право (2000-2005)

Изборът не е случаен. От както съществува библиотеката се води статистика за *ползваемостта* на всяко заглавие. Посочените списания за определен период от време са с най-висока честота, като това от една страна показва, че е добре да могат да се ползват едновременно от няколко души, а от друга прекомерната *употреба* на хартията води до нарушаване целостта на документа и е причина за съхранение на друг вид носител.

Друг критерии, който е важен за нас, е *типа информация*, която се публикува в тях. Три от заглавията са научни и са “ядрени” за съответната област. Другите три са с популярен характер, но често в тях могат да се намерят статии с интердисциплинна проблематика, а при наличието на недостатъчно информация в този сегмент, са особено важни.

Кои са целите на дигитализацията за библиотеката на НБУ

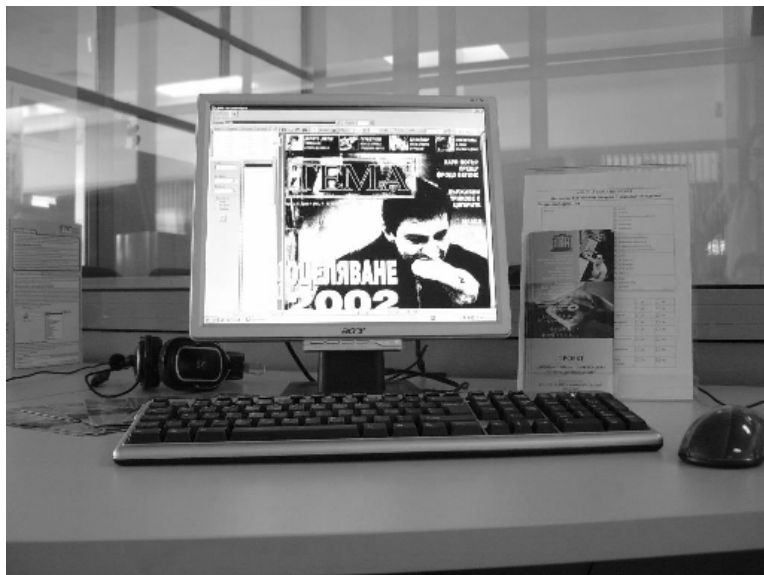
Преди две години (2005) под патронажа на UNESCO се проведе световна конференция по проблемите на ефективното съхранение на съществуващото писмено наследство и на създадените дигитални документи. Там се апелира към разработване на правителствени програми, които да поемат отговорността за дигитализиране на културното наследство и се отправя препоръка към правителствата да осигурят обществен достъп до дигиталните колекции.

Европейската комисия (2005) отпуска значителни средства за увеличаване достъпа до културното наследство и дигитализация в Шеста рамкова програма за изследвания и развитие. Основните насоки на действие определени от нея са дигитализация, online достъп и дигитално съхранение.

От тези инициативи ясно личи, че обществеността дава приоритет на опазването на писменото наследство. Това, към което се стремим и ние, е да се улесни достъпа на крайния потребител, който все повече търси предимствата на електронната информация.

Нашата цел е да се осигури достъп до “дигитална библиотека” от статии, публикувани в научни списания, като по този начин ще се отговори на нуждата от изграждането на бази данни и информационни масиви на български език с български източници.

Организация на ползването и работа с читателите

Базата данни и графичните файлове с изображения са инсталирани върху едно РС, което е разположено в новата читалня, в специализираната зала “Места за работа с електронните информационни ресурси”.

Всеки потребител може да ползва системата сам или с помощ от библиотекар. На съответното работно място

са поставени рекламни материали. Надяваме се в близко бъдеще архивът да бъде инсталиран на сървър и да може да се ползва от всички компютъризирани места в библиотеката.

Организация на използването от библиотекарите

Екипът на библиотеката на Нов български университет пожела базата данни и графичните изображения да бъдат инсталирани, така че в

последствие да могат да се добавят нови документи. Нашите амбиции са насочени към продължаване на постигнатото от проекта. Използването на тази опция ще се осъществи на следващ етап. Документите, които ще бъдат прибавяни към вече съществуващата база, могат да бъдат поръчани на външна фирма или да се дигитализират на място. Вероятно ще продължим с прибавяне на броеве от избраните от нас заглавия. Ако междуременно има и други списания, които се ползват с особено голяма честота и отговарят на другите важни критерии за нас, то бихме прибавили и нови заглавия. Фондът от български периодични издания в библиотеката е обогатен от тази година и по абонамент се получават над 200 заглавия българска периодика.

Базата данни е в помощ на услуги, които се предлагат, в нашата библиотека, а именно – обслужване на хора с увредено зрение и електронна доставка на документи.

Кой и защо ползва базата данни?

Всяко начало е трудно. Колкото и да са изтъркани от съдържание тези думи, на практика се оказва не толкова лесно да се наложи за ползване нов продукт. Освен традиционната необходимост от добра реклама, от уютно място за работа с продукта, от вежлив персонал, който да го препоръча, е важно времето като количествена величина.

Най-често базата данни се ползва от студенти, на които им е поставена конкретна задача. В този случай те знаят какво точно търсят и искането е за преглед на определено заглавие. При предложение от страна на библиотекаря кое предпочитат да ползват дали оригинала или дигиталното копие, почти всички предпочитат да прелистват електронно. Изважда се от хранилище хартиеният екземпляр, когато е необходимо по-добро качество на снимковия материал. Като цяло всички ползвали системата успяват бързо да се ориентират в нейната структура. Това, което не ги удовлетворява е малкият брой дигитализирани източници, за нас обаче това е доказателство, че сме избрали добра възможност за бърз и лесен достъп до информация.

Какво е бъдещето

С твърде бързите темпове на развитие на технологиите, може би само след няколко години ще се мисли за реорганизация на електронната информация. За да бъдем готови затова, трябва да работим заедно!